

VITACIKK

A hazai közgazdász-tudóstársadalom publikációs stratégiája: különbségek és ellentmondások a közgazdaság-tudomány és a gazdálkodástudomány tudományágakban

KRAJCSÁK ZOLTÁN – SASVÁRI PÉTER – BAKACSI GYULA*

A tudományometriai fókuszú tanulmány a SciVal¹ adatai alapján elemzi a gazdálkodás- és szervezéstudományok, illetve a közgazdaság-tudományok magyarországi kutatóinak publikációs eredményességeit. E tudományterületeken gyakran vegyes, a két területen összemosódó publikációs stratégiák rajzolódnak ki. Ennek az egyik oka az egységes MTA-folyóiratlista, a másik pedig a múlt gyakorlatának (hagyományok) tovább élése. A publikációs mintázatok nem képezik le tökéletesen a Magyar Tudományos Akadémia IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztályának két legnagyobb tudományos bizottságához való köztestületi hovatartozást. Legalábbis azok körében nem, akik köztestületi tagok, mert e két tudományág legjobb nemzetközi publikációs teljesítményét felmutatóknak mintegy harmada mindeddig nem csatlakozott az akadémiai hálózathoz. Az eredmények alapján megfontolandó lehet a két tudomány-

¹ A SciVal adatbázis (<https://scival.com/landing>) 234 nemzet 24 400 kutatóintézményének és munkatársainak kutatói teljesítményéhez enged hozzáférést.

* *Krajcsák Zoltán* kutatóprofesszor, Budapesti Gazdasági Egyetem.
E-mail: krajcsak.zoltan@uni-bge.hu ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2021-4949>. (levelező szerző)

Sasvári Péter egyetemi docens, Nemzeti Közszerződési Egyetem és Miskolci Egyetem. E-mail: sasvari.peter@uni-nke.hu ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4031-4843>.

Bakacsi Gyula egyetemi tanár, Budapesti Gazdasági Egyetem.
E-mail: bakacsi.gyula@uni-bge.hu ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5292-2865>.

A tanulmány a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj és a Nemzeti Közszerződési Egyetem Hálózattudományi Kutatóműhely támogatásával készült.

A kézirat 2023. szeptember 22-én érkezett a *Külgazdaság* szerkesztőségébe.
<https://doi.org/10.47630/KULG.2024.68.5-6.95>

terület élesebb szétválasztása például a doktori bizottságok szintjén is, valamint a közgazdász tudományágak képviselői számára világosabb publikációs stratégia felállítása. Azt is célszerű lenne elérni, hogy a köztestületi tagságot a fiatal, nemzetközi mércével jól teljesítő kollégák is kiemelkedő értéknek tekintsék, és csatlakozásukkal ezen a területen is hozzájáruljanak a szakterületük hazai fejlesztéséhez. A tanulmány a Külgazdaság által biztosított fórum kereteit felhasználva segítheti a hazai társadalomtudósok közötti szakmai és stratégiai párbeszédet.

Journal of Economic Literature (JEL) kódok: A10, M0.

Kulcsszavak: tudománymetria, közgazdaság-tudomány, gazdálkodás- és szervezés-tudományok, Scopus, MTA köztestület.

Abstract

The publication strategy of the Hungarian academic community in business and economics: Differences and contradictions in the fields of economics and business and management

ZOLTÁN KRAJCSÁK – PÉTER SASVÁRI – GYULA BAKACSI

This scientometrics-focused study analyzes the publication performance of Hungarian researchers in the fields of Business, Management and Accounting (BMA) and Economics, Econometric and Finance (EEF) based on SciVal² data and found that publication strategies are often mixed by merging these fields. This is partly due to the “common” journal list of the Hungarian Academy of Sciences (HAS), and partly to the continuation of past practices (traditions). Publication patterns do not perfectly reflect the affiliation to the two largest scientific committees of Section IX (Economic and Legal Sciences) of HAS. This concerns those who are members of the Public Body of HAS, since about one third of the best researchers involved in these two disciplines have not joined this academic network yet. Based on the results, a clearer separation between the subject areas at the level of doctoral committees of HAS would be welcome, as would clearer publication strategies for academics. The recognition of the value of being members in the public body of HAS would also be useful for the young colleagues. Using the framework of the forum provided by *Külgazdaság*, this report could also help to promote professional and strategic dialogue among domestic social scientists.

Journal of Economic Literature (JEL) codes: A10, M0.

Keywords: Scientometrics, Economics, Business and Management, Scopus, Public Body of the Hungarian Academy of Sciences

² SciVal (<https://scival.com/>) provides access to the research performance of over 24,400 research institutions and their associated researchers, from 234 nations worldwide.

Bevezetés

Az MTA köztestületébe és ezzel együtt valamely tudományos bizottságba az nyerhet felvételt, aki rendelkezik PhD-fokozattal. A köztestületbe való jelentkezés egyidejűleg valamely tudományos bizottsághoz kötődést is feltételez, amennyiben azt a bizottság az illetékes osztály számára javasolja (MTA tv., 1994) és azt az osztály szavazással megerősíti. A jelentkező maga dönti el, hogy melyik bizottság munkájában kíván részt venni, hova szeretne csatlakozni. Az MTA Gazdaság- és Jogtudományi Osztályán (GJO) az eddigi gyakorlat alapján a jelentkezést a releváns bizottság jóformán automatikusan elfogadja. Vagyis e döntése során nem vizsgálja és elemzi, hogy a jelentkező oktatási portfóliója, addigi publikációinak többsége az osztályon belüli tudományos bizottságok közül az ő tudományágához illeszkedik-e a leginkább. Ezt a felelősséget és a hovatartozás következményeit a megválasztott köztestületi tag maga viseli. Márpedig a tudományos előmenetel során, például az MTA doktora eljárásban szerepe lehet annak, hogy a tudományos bizottsághoz való tartozás, az eljáró doktori bizottság illetékessége és az egyén addigi publikációinak tárgya mennyire illeszkednek egymáshoz. A nemzetközi publikációs aktivitás és a köztestületi hovatartozás összevetéséhez célszerű először egy terminológiai sokszínűségből fakadó értelmezési dilemmát tisztázni, mivel az akadémiai tudományági nomenklatúra mind a magyar jogszabályi, mind a nemzetközi folyóiratlisták besorolási kategóriáitól (*subject area*) eltéréseket mutat.

A korábbi 169/2000. (IX. 29.) Korm. rend. a maga kétszintű besorolásában a Társadalomtudományok tudományterületen belül a széles értelemben vett gazdaságtudományok három tudományágát különbözteti meg: 5.1. Gazdálkodás- és szervezéstudományok (*Business and management*), 5.2. Közgazdaság-tudományok (*Economic sciences*) és 5.7. Regionális tudományok (*Regional studies*). Ezt a kategóriarendszert követi az akkreditációs és egyetemi tanári eljárásaiban a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság (MAB). A korábban a Társadalomtudományi Bizottság ernyője alá tartozó diszciplínák (gazdálkodás- és szervezéstudományok, közgazdaság-tudományok, regionális tudományok) 2019 óta Gazdaságtudományi Bizottság néven elkülönült szakbizottságot alkotnak.

A kutatásunk adatbázisát adó Scopus nemzetközi indexált folyóiratlista³ besorolási kategóriarendszere kétszintű: 27 tudományterületet (*subject area*) és 309 tudományágat (*subject category*) különítenek el. A lényegében a gazdálkodás- és szer-

³ <https://www.scopus.com/home.uri>

vezéstudományoknak megfeleltethető *Business, Management & Accounting* és a közgazdaság-tudományoknak megfeleltethető *Economics, Econometrics & Finance* ebben a nómenkláturalogikában már az első szinten elkülönül, előbbi 10, utóbbi 3 alábontott tudományági kategóriára tagolódik (ezeket alább részletezzük). Tény, hogy a gazdaságtudományok területén született határterületi publikációk egy része további tudományterületi folyóiratokban (elsősorban: *Decision Sciences* és *Social Sciences*) jelennek meg. (A MAB Gazdaságtudományi Bizottsága eljárásaiban az utóbbi besorolású közleményeket is automatikusan elfogadják és értékelik).

A Magyar Tudományos Akadémia tudományági nómenklatúrája a fentiekhez képest egy további logikájú háromszintű besorolási rendszert követ:

- Az első szintet a tudományos osztályok által képviselt *tudományterületek* jelentik (a kód első két számjegye).
- A második szintet az osztályokon belül megkülönböztetett *tudomány-részterületek* adják. Ezek szorosan kapcsolódnak az osztályok tudományos bizottságaihoz, gyakran a megnevezésük is azonos (a kód második két számjegye).
- A harmadik szintet a tudomány-részterületek alá sorolt *tudományágak* alkotják (a kód harmadik két számjegye).

A Gazdaságtudomány e besorolási logika szerint tudomány-részterületként jelenik meg, amely 23 tudományágra tagolódik. Figyelemre méltó, hogy a „tudományos részterület egyenlő tudományos bizottság” diszciplína-szervezet hozzárendelés sajtóosan jelentkezik a gazdaságtudományok terén:

- a második szintű 09 02 00 Gazdaságtudomány részterületet a Gazdaságtudományi Doktori Bizottság fogja össze, amely a DSc-eljárásokat (MTA doktora) gondozza;⁴
- a második szintű 09 07 00 Regionális tudományok önálló, a Gazdaságtudományok alá nem besorolt tudományos bizottsággal jelenik meg a Gazdaság- és Jogtudományok Osztály bizottsági struktúrájában;
- a Gazdaságtudományokhoz besorolt harmadik szintű 09 02 22 Statisztika és ökonometria, valamint a 09 02 23 Jövőkutatás tudományágak összevonva tudományos bizottságot alkotnak;

⁴ A Gazdaságtudományi Doktori Minősítő Bizottság (GMB) 19 tagja közül 8 fő a Gazdálkodástudományi Bizottság (GTB), 9 fő a Közgazdaságtudományi Bizottság (KTB), 2 fő a Regionális-tudományi Bizottság (RTB), 1 fő az (Statisztikai és Jövőkutatási Tudományos Bizottság) SJTB, 5 fő a Nemzetközi és Fejlesztéstanulmányok Bizottság (NFTB) köztestületi tagjai (a halmazódást tükröző számok magyarázata: az MTA rendes tagjai több bizottsághoz való tartozást is jelölhetnek).

- ugyancsak önálló tudományos bizottsággal rendelkezik (Emberi Erőforrások Gazdaságtana) a Gazdaságtudományok tudományágai közé sorolt harmadik szintű 09 02 14 Munkagazdaságtan;
- az önálló tudományos bizottságokkal rendelkező közgazdaság-tudományok, illetve gazdálkodástudományok e megnevezésekkel a nómenklatúra semelyik szintjén nem jelennek meg sem önálló tudomány-részterületként, sem tudományágként, ugyanakkor ezek a gyűjtőfogalmak (lévén tudományos bizottságok) köztestületi tagi hovatartozást definiálnak.

A GJO-nak a köztestületében 2023 júliusában 2579 tagja volt, akiknek a köztestületi/bizottsági hovatartozás szerinti megoszlását az 1. táblázat mutatja be.

1. táblázat

Az MTA IX. Gazdaság és Jogtudományok Osztály köztestületi tagjainak Tudományos Bizottságok közötti megoszlása*

Bizottságok	Fő	Százalékos megoszlás
Állam és Jogtudományi (09 01)	559	21,7
Gazdaságtudományi Doktori (09 02)	1 024	39,7
<i>Közgazdaság-tudományi (09 02 01-13)</i>	359	13,9
<i>Emberi Erőforrások Gazdaságtana (09 02 14)</i>	59	2,3
<i>Gazdálkodástudományi (09 02 15-20)</i>	513	19,9
<i>Statisztikai és Jövőkutatói (09 02 23-24)</i>	93	3,6
Szociológiai (09 03)	220	8,5
Hadtudományi Bizottság (09 04)	335	13,0
Nemzetközi és Fejlődéstanulmányok (09 05)	106	4,1
Politikatudományi (09 06)	135	5,2
Regionális Tudományok (09 07)	200	7,8
Gazdaság- és Jogtudományok Osztály (09)	2 579	100,0

* A Bizottságok neve mellett zárójelben a Tudományági nómenklatúra (<https://mta.hu/doktori-tanacs/tudomanyagi-nomenklatura-106809>) adott bizottsághoz tartozó tudomány-részterületei, illetve tudományágai.

Forrás: <https://mta.hu/ix-osztaly-koztestuleti-tagok>

Érdeemes megvizsgálni, hogy vajon a köztestületi tagok saját nyilatkozatával létrejövő tudományos bizottságokhoz való tartozás tükrözi-e az egyének nemzetközi publikációinak tudományági mintázatát. Kutatási kérdésünk megválaszolásához mintánkat azzal a jó közelítést adó egyszerűsítéssel alakítottuk ki, hogy a gazdálkodástudományoknak (gazdálkodás- és szervezéstudománynak) a Scopus *Business, Management and Accounting (BMA)* szakterületét, míg a közgazdaság-tudománynak a Scopus *Economics, Econometrics and Finance (EEF)* szakterületét feleltetjük meg.

A Magyar Tudományos Művek Tárában (MTMT) a szerzők szabadszavas szakterületeire szűrve látható, hogy közgazdaság-tudományi affiliációt 274 fő, a gazdálkodás (és szervezés-) tudományit 307 fő jelölt meg, míg a gazdaságtudományokat művelők halmazába tartozó, de e két szakterület/tudományág egyikébe sem besorolható tudományművelők 149-en vannak. Utóbbi jelentheti a mindkét területen kutatók halmazát, de e terminológiák megválasztása és MTMT-beli rögzítése nem feltétlenül tudatos ebben az adatbázisban. Az egyéni kutatási területek ugyan kapcsolódhatnak egyszerre több tudományághoz is, azonban megfigyelésünk szerint ez az átfedés jelentősnek tekinthető a BMA-EEF vonatkozásában. Úgy tűnik tehát, hogy sokszor a kutató egyén számára sem egyértelmű, hogy a publikációs teljesítménye a közgazdaság-tudományhoz vagy a gazdálkodás- és szervezéstudományokhoz kötődik-e inkább. Ebben bizonyára szerepe van annak, hogy az eddigi szokások alapján a *gazdaságtudományok* fogalma alá mindkét tudományágot besoroljuk, illetve *gazdaságtudományokat művelőnek* tekintünk mindenkit, aki akár a BMA, akár az EEF szakterületén fejt ki a tudományos tevékenységét. A két tudományterület egymástól való éles elkülönítését talán az is nehezíti, hogy a kutatók többsége oktatóként is aktív, akik egyébként *közgazdászokat* képeznek (sok esetben egyszerre a *gazdálkodás- és szervezéstudományok* tudományágba sorolható gazdálkodási és menedzsment alapszakon, illetve a *közgazdaság-tudományok* tudományágba sorolható nemzetközi gazdálkodás alapszakon, vagy ugyanígy rendezés és szervezés mester-, illetve pénzügy mesterszakokon), függetlenül attól, hogy egyébként az oktatási intézmény vagy kar profilja melyik tudományághoz kapcsolódik erősebben.

E tanulmányunkban csak a nemzetközi folyóiratokkal és az ezekben megjelent folyóiratcikk-publikációkkal foglalkozunk a két tudományágban. A BMA-lista 1620, az EEF-lista pedig 1260 különböző folyóiratot tart nyilván a Scimago 2022-es listáján. Ebből csak a BMA-listán 1056, csak az EEF szakterületen 736 és közös listán 475 folyóirat szerepel.

A BMA tudományterületet 10 tudománykategóriára bontották:

1. *Accounting* (174 folyóirat 2022-ben),
2. *Business and International Management* (442 folyóirat),
3. *Business and International Management (miscellaneous)* (376 folyóirat),
4. *Industrial Relations* (60 folyóirat),
5. *Management Information Systems* (123 folyóirat),
6. *Management of Technology and Innovation* (276 folyóirat),
7. *Marketing* (212 folyóirat),
8. *Organizational Behavior and Human Resource Management* (224 folyóirat),
9. *Strategy and Management* (477) és
10. *Tourism, Leisure and Hospitality Management* (140).

Az EEF-lista három tudománykategóriát tartalmaz:

1. *Economics and Econometrics* (718 folyóirat 2022-ben),
2. *Economics and Econometrics (miscellaneous)* (450 folyóirat),
3. *Finance* (312 folyóirat).

A következőkben megvizsgáljuk, hogy a hazai közgazdász-kutatóközösség publikációs tevékenységében e tudományterületek közötti átfedés milyen mértékben érhető tetten. Kitérünk annak elemzésére is, hogy milyen mértékű tudományterületi illeszkedés figyelhető meg az MTA köztestületi bizottsági tagság és a publikációk hovatartozása között, végül azzal is foglalkozunk, mit tehetne az MTA azért, hogy a tehetséges fiatal kutatók is felismerjék a köztestületi tagság értékeit. A cikkünket záró következtetéseinkkel célunk az is, hogy intenzív szakmai vita induljon meg ezekről a szakmánk hazai jövőjét és nemzetközi láthatóságunkat befolyásoló jelenségekről és trendekről. Kevés olyan tudományos folyóirat van napjainkban Magyarországon, amely kifejezetten tudománymetriai fókuszú, ezért az ilyen jellegű és szakterületi érintettségű, tudománypolitikai témájú írások közlését ma már nemcsak az interdiszciplináris folyóiratok vállalják, lásd például az *Educatio*, a *Vezetéstudomány*, a *Statisztikai Szemle* folyóiratokban megjelent publikációkat (Primecz & Baksa, 2022; Bakacsi et al., 2021; Sasvári et al., 2020). A *Külgazdaság*, amely a közgazdasági témájú írásoknak egyik kiemelt folyóirata, szintén hatékony fórum e dilemmák tárgyalására. Egyúttal segíti, hogy a közgazdászszakma hazai képviselőinek minél több érintettjéhez eljussanak a megállapításaink.

Nemzetközi kitekintés és kutatási kérdések

A BMA és az EEF szakterület közötti átfedés nem hazai sajátosság, ugyanakkor Magyarországon ennek előfordulása gyakoribb és jelentősége látványosabb. Vannak olyan, nem is feltétlenül szűk kutatási témák, amelyek mind a BMA, mind az EEF tudományterületen megjelennek, és mindkét területen aktuálisak, ilyen például az innováció(menedzsment) (Rodríguez-Marin et al., 2022). A BMA és az EEF tudományterületeken a publikálási gyakorlatok is nagymértékben hasonlítanak. Ez nemzetközi szinten is megfigyelhető: e két területen a legalacsonyabb a publikációk Open Access⁵ aránya bármely más Scopus-tudományterülethez képest (Laakso & Björk, 2022). A Web of Science publikációs adatbázis szintén értelmez egy, a gazdaságtudománynak megfeleltethető *Business and Economics* tudományterületet, amely a Scopusszal szemben egy halmazban értelmezi a BMA és EEF tudományterületeket, egyben alapot képez ahhoz, hogy általában a gazdaságtudományra vonatkozó tudományometriai elemzések szülessenek (például Merigó et al., 2016; Zhang et al., 2018; Ronda-Pupo, 2020). Ahogy az a fenti adatokból, a folyóiratok tudományági besorolásából is kitűnik, a BMA viszonylag magas interdiszciplinaritású tudományterület. Ennek megfelelően, illetve a fenti Scopus szerinti tudományági sokszínűségen túl, erős kapcsolódást mutat a pénzügyekkel (a Scopusban EEF-tudományterület) és a döntéstudománnyal (döntésmeléttel) (a Scopusban különálló tudományterület) is, amelyek ugyanakkor a hazai tudományági besorolásban a gazdaságtudományok alá rendelt külön tudományágak (MTA, 2017). Ezt a nagyobb fokú interdiszciplináris tulajdonságot jól szemlélteti Valle Santos & Mayoral (2020). Eszerint a stratégiai menedzsment az a tudományág, amely a legerősebb kapcsolatokat mutatja más tudományágakkal. További érdekesség, hogy a szervezeti magatartás a BMA-n belül a leginkább meghatározó szűkebb tudományterület.

Annak vizsgálata, hogy a hazai tudományos világban hogyan fed át a gazdálkodás- és szervezéstudomány és a közgazdaság-tudomány, és milyen következmények adódnak abból, hogy ezeket összetartozó tudományterületként kezeljük, különösen fontos azért, hogy egyfelől legyen összehasonlítási alapunk, másfelől a kutatási és publikációs gyakorlatainkat a nemzetközi trendekhez igazítsuk. Ezt magyarázza az is, hogy nemzetközi összehasonlításban is más eredményesség érhető el a két tudományterületen.

⁵ Nyílt hozzáférés.

Az EU 27 tagországának 2022. évi publikációs teljesítménye a BMA és az EEF tudományterület szerint, egymillió lakosra vetített relatív sorrendiséggel

Ország	BMA- publikációk száma 2022-ben (db)	EEF- publikációk száma 2022- ben (db)	Lakosság szám (fő) 2022-ben	1 millió lakosra jutó BMA- közlemények száma (db/1 millió fő)	Relatív helyezés a BMA publika- ciós teljesítmé- nyek alapján 2022-ben (J)	1 millió lakosra jutó EEF-közlemények száma (db/1 millió fő)	Relatív helyezés az EEF publikációs teljesítmények alapján 2022-ben
Ciprus	382	213	904 705	422	1	235	2
Finnország	1 637	799	5 548 241	295	2	144	3
Luxemburg	175	170	645 397	271	3	263	1
Dánia	1 319	835	5 873 420	225	4	142	4
Portugália	1 968	1 057	10 352 042	190	5	102	10
Svédország	1 978	1 226	10 452 326	189	6	117	6
Írország	867	620	5 060 004	171	7	123	5
Észtország	208	142	1 331 796	156	8	107	9
Hollandia	2 670	1 973	17 590 672	152	9	112	8
Málta	75	59	520 971	144	10	113	7
Szlovénia	292	122	2 107 180	139	11	58	21
Litvánia	343	239	2 805 998	122	12	85	12
Ausztria	1 029	825	8 978 929	115	13	92	11
Horvátország	422	250	3 862 305	109	14	65	18

Ország	BMA- publikációk száma 2022-ben (db)	EEF- publikációk száma 2022- ben (db)	Lakosság szám (fő) 2022-ben	1 millió lakosra jutó BMA- közlemények száma (db/1 millió fő)	Relatív helyezés a BMA publiká- ciós teljesítme- nyek alapján 2022-ben (I)	1 millió lakosra jutó EEF-közlemények száma (db/1 millió fő)	Relatív helyezés az EEF publikációs teljesítmények alapján 2022-ben
Görögország	1 060	855	10 459 782	101	15	82	14
Belgium	1 176	969	11 617 623	101	16	83	13
Olaszország	4 978	3 870	59 030 133	84	17	66	17
Spanyolország	3 909	2 672	47 432 893	82	18	56	22
Csehország	799	748	10 516 707	76	19	71	16
Németország	6 248	5 040	83 237 124	75	20	61	19
Szlovákia	376	415	5 434 712	69	21	76	15
Franciaország	4 111	3 354	67 871 925	61	22	49	23
Magyarország	498	562	9 689 010	51	23	58	20
Lengyelország	1 801	1 580	37 654 247	48	24	42	24
Lettország	88	75	1 875 757	47	25	40	25
Bulgária	227	146	6 838 937	33	26	21	27
Románia	485	551	19 042 455	25	27	29	26

Forrás: Saját szerkesztés a Scopus és az Eurostat adatai alapján.

A 2. táblázat 2022. évi adatok alapján mutatja be, hogy az EU tagországaiban az 1 millió lakosra vetített tudományterületi publikációs teljesítmény hogyan alakult a többiekéhez képest. Magyarország az utolsó harmadban szerepel mind a BMA, mind az EEF alapján képzett európai uniós rangsorban. A listát áttekintve ennek több oka is van. Egyrészt a BMA alapú teljesítményrangsorban szintén az utolsó harmadban szerepelnek olyan országok, mint például Franciaország és Németország. Azok az országok tekinthetők a leginkább termékenynek ebből a szempontból, amelyek a lista első harmadába sorolhatók, mint például Ciprus, Portugália és Észtország. Ennek alapján a publikációs eredményesség messze nem csak pénzkérdés. Ezt a megállapítást támasztja alá Auranen & Nieminen (2010), aki szerint a publikációs teljesítmény és a pénzügyi finanszírozás között (egyetemi viszonyokban, de különböző országokra vonatkozóan is) nincs közvetlen összefüggés. Jelen tanulmányunkban nem célunk feltárni az egyes európai országok szakterületünket érintő országos vagy intézményi szintű tudománypolitikáit, de arra táblázatunk adatai felhívják a figyelmet, hogy jelentős sorrendbeli különbségeket is eredményezhet adott országban a BMA és az EEF publikációsteljesítmény-rangsorszámának összehasonlítása. Szembeötlő a különbség Szlovákia, Szlovénia és Portugália esetében is. A táblázatban színezett háttérrel emeltük ki azt a három országot (Szlovákia, Magyarország, Románia), amely 2022-ben az EEF tudományterületen több publikációt jegyzett, mint BMA-t.

A 2. táblázat tehát megmutatja a BMA tudományterületi relatív publikációs teljesítményeket. Tekintsük e lista utolsó harmadát, ez 9 ország: Csehország, Németország, Szlovákia, Franciaország, Magyarország, Lengyelország, Lettország, Bulgária, Románia. Ebből 7 ország (Franciaország és Bulgária a kivétel) a 3. táblázat utolsó harmadába került. A táblázat az egyes országok publikációinak BMA/EEF tudományterületi megoszlását ábrázolja, szintén csökkenő sorrendben. Vagyis az utolsó harmadba került 9 országból 7-ről megállapítható, hogy kutatói és oktatói relatív EEF-túlsúllyal publikálnak az EU átlagához képest. Az országok többségében ennek egyszerre lehet magyarázata a hazai problémához hasonló tisztítatlan portfólió – és az ebből eredő világosabb publikációs stratégia –, illetve a tervgazdasági múltból fakadó, elsősorban közgazdaság-tudományi jellegű kutatási profil, amely a történelmi hagyományok továbböröklődése miatt lassabban enged teret az üzleti vonatkozású kutatási profiloknak.

Az EU 27 tagországának 2022. évi publikációs ragsora a BMA tudományterületen, illetve az egyes országok BMA/EEF-publikációinak aránya, relatív sorrendiséggel

Ország	1 millió lakosra jutó BMA-közlemények száma (db/1 millió fő)	1 millió lakosra jutó EEF-közlemények száma (db/1 millió fő)	Relatív helyezés a BMA publikációs teljesítmények alapján 2022-ben	BMA/EEF-publikációk aránya az 1 millió lakosra vetített közlemények száma alapján %	Csökkenő sorrendiség a BMA/EEF-publikációk aránya alapján (↓)
Szlovénia	139	58	11	239,66	1
Finnország	295	144	2	204,86	2
Portugália	190	102	5	186,27	3
Ciprus	422	235	1	179,57	4
Horvátország	109	65	14	167,69	5
Svédország	189	117	6	161,54	6
Dánia	225	142	4	158,45	7
Bulgária	33	21	26	157,14	8
Spanyolország	82	56	18	146,43	9
Észtország	156	107	8	145,79	10
Litvánia	122	85	12	143,53	11
Írország	171	123	7	139,02	12
Hollandia	152	112	9	135,71	13
Málta	144	113	10	127,43	14

Ország	1 millió lakosra jutó BMA-közlemények száma (db/1 millió fő)	1 millió lakosra jutó EEF-közlemények száma (db/1 millió fő)	Relatív helyezés a BMA publikációs teljesítmények alapján 2022-ben	BMA/EEF-publikációk aránya az 1 millió lakosra vetített közlemények száma alapján %	Csökkenő sorrendiség a BMA/EEF-publikációk aránya alapján (↓)
Olaszország	84	66	17	127,27	15
Ausztria	115	92	13	125,00	16
Franciaország	61	49	22	124,49	17
Görögország	101	82	15	123,17	18
Németország	75	61	20	122,95	19
Belgium	101	83	16	121,69	20
Lettország	47	40	25	117,50	21
Lengyelország	48	42	24	114,29	22
Csehország	76	71	19	107,04	23
Luxemburg	271	263	3	103,04	24
Szlovákia	69	76	21	90,79	25
Magyarország	51	58	23	87,93	26
Románia	25	29	27	86,21	27

Forrás: Saját szerkesztés a Scopus és az Eurostat adatai alapján.

A fenti megállapításokon túl az is látható, hogy a hazai gazdaságtudományi publikációs teljesítmény európai összehasonlításban elmarad az átlagostól. A publikációs teljesítmény és az azokra kapott idézettség elsősorban a publikáló intézmény méretétől, hírnevétől, az ott elnyert PhD-fokokozatok számától, a gazdálkodási lehetőségektől és a publikáló kutatók szerkesztőbizottsági tagságaitól (jártasság) függ (Cortés-Sánchez, 2020). Ezek a tényezők változatos formában állnak összefüggésben azzal, hogy az állam vagy az adott intézmény mennyire képes azokat befolyásolni és ilyen módon hatásosan fokozni a tudományos teljesítményt. Ez kifizetődő törekvés, mert kutatások igazolják, hogy többek között a BMA területet érintő kutatási eredmények publikálása egyértelműen pozitív hatást gyakorol az adott ország gazdasági növekedésére (Azmeah, 2022). Érdemes tehát mélyebben is megvizsgálni: mit lehet tenni azért, hogy a BMA tudományterülethez tartozó nemzetközi publikációk látványosabban jelenjenek meg?

Mindezek alapján adódik az *első kérdés*: a hazai kutatók körében mekkora a közgazdaság-tudomány, illetve a gazdálkodás- és szervezéstudományok területén a publikációk közötti tudományterületi átfedés; illetve mi az egyén önmeghatározása arról, hogy melyik tudományterületen alkot, az milyen mértékben esik egybe a nemzetközi publikációinak tudományterületi besorolásával? Feltevésünk szerint szakterületünk eddigi publikációs hagyományai, a nemzetközi publikációs teljesítményben meglévő lemaradás (Dobos et al., 2021) és a kutatói életút alakítását segítő különböző szintű teljesítményértékelési rendszerek összehangolásának a hiánya miatt a BMA és EEF tudományterületek között a publikációs mintázatok jelentős mértékben átfednek. Ennek megfelelően a KTB és a GTB tudományos bizottságokhoz való tartozás bizonyos mértékig tükrözi e két tudományterület összemosódását a hazai értelmezésben.

A *második kutatási kérdés* annak a vizsgálatára irányul, hogy a kutatók között a fiatalabb korosztályhoz tartozó, nemzetközi szinten kifejezetten jó publikációs teljesítményt felmutatók mennyire tartják fontosnak az akadémiai köztestületi tagságot, illetve ettől elválaszthatatlanul a köztestület tudományos bizottságaihoz való tartozást. A Bolyai János Kutatási Ösztöndíjat elnyert (45 év alatti) kutatók szinte mind egyike rendelkezik Scopus-folyóiratcikkkel (Sasvári, 2022), sőt, a legtöbb tudományterületen az ösztöndíj értékelésekor kiemelt szerep jut a nemzetközi teljesítménynek. Ez a trend pedig ellene hat a gazdaságtudományok terén tapasztalt korábbi publikációs hagyományoknak. A korábbi követelmények között a folyóiratcikkeknek nem volt olyan mértékű többletértéke a könyvekhez és a konferenciaközleményekhez képest, mint napjainkban (Krajcsák & Szabó, 2021; Sasvári & Ludányi, 2021). Vajon a

kutatóknak ez a fiatal generációja mennyire kíván részt venni az MTA köztestületi munkájában, mennyire gondolja, hogy a tudományos bizottságok képesek képviselni és támogatni azt a publikációs stratégiát, amely jellemzően különbözik a hivataltól?

Kolesnikov et al. (2018) a kémiai és gépészmérnöki tudományok példáján mutatja be, hogy nem feltétlenül van összefüggés a publikációs teljesítmény és annak hatása között. Pontosabban az összefüggés valószínűleg más tudományterületeken is a tudományterület publikációs trendjeitől függ. Ha különálló tudomány-részterületnek tekintjük a gazdálkodástudományokat (GTB) és a közgazdaság-tudományt (KTB), akkor ennek alapján nem feltétlenül ugyanaz a publikációs stratégia eredményes a két területen. Ehhez kapcsolódóan érdemes a jövőben megvizsgálni, hogy a két legnagyobb gazdaságtudományi MTA-bizottságban, a GTB-ben és a KTB-ben mutatkozik-e szignifikáns eltérés a tényleges publikációk típusát illetően (könyv[részlet] / folyóiratcikk / konferenciaközlemény).

A harmadik kutatási kérdés azt vizsgálja, hogy a bizottsági hovatartozás befolyásolja-e a publikációs formák mintázatait, illetve a fiatalabbak publikációs mintázata különbözik-e az idősebb generációtól. Utóbbi részkérdés kapcsán Nicholas et al. (2015) úgy érvel, hogy a fiatalabbak publikációs stratégiája különbözik az idősebbekétől. Ez nem éppen a magasabb minőség iránti elvárásnak tudható be, hanem annak a törekvésnek, hogy a publikáció gyorsabban célba érjen. Zhang & Yu (2020) azt javasolja a kezdő kutatóknak, hogy pályájuk elején a publikációs stratégiában a diverz megjelenést szorítsák háttérbe, azaz lehetőleg ugyanabban a (már korábban bevált) folyóiratban publikáljanak több cikket. E két kutatási eredmény is azt feltételezi, hogy a fiatalabbaknak átgondolt publikációs stratégiájuk van, amely élesen különbözik az idősebb korosztályétól. Kérdés, hogy ez a hazai gazdaságtudományi kutatók körében a nemzetközi szintéren előny-e vagy hátrány az idősebbekéhez képest. Ha a fiatal kutatók valóban a gyors megjelenést helyezik előtérbe, akkor az alátámasztja Primecz & Baksa (2022) eredményét is, amely szerint a megjelenési platformok, szerkesztői eljárások, bírálói habitusok sokszínűsége ellenére a publikációk szerkezete egyre inkább egységessé válik. Ez a jelenség kevés teret ad azoknak az innovatív publikációs gyakorlatoknak, amelyeket egyébként szavak szintjén minden érintett elvár.

Módszertan

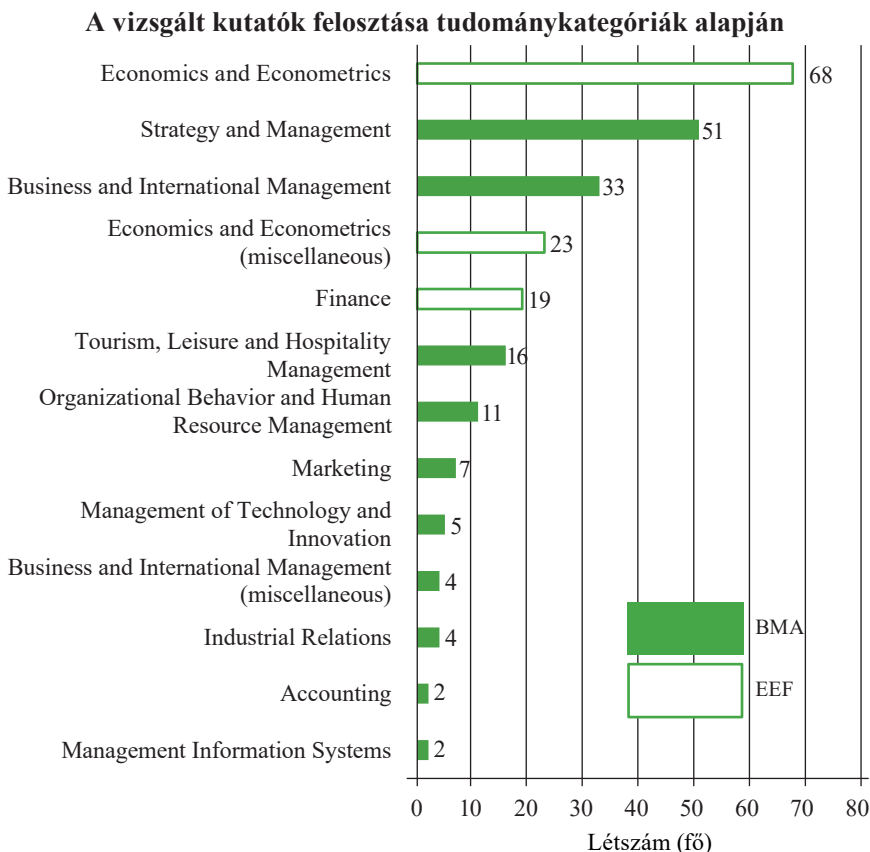
A vizsgálathoz szükséges 2017 és 2022 közötti publikációs adatokat a Scopusra épülő Scival kutatási értékelési és elemzési platformról vettük. Minden esetben olyan közleményeket vizsgáltunk a BMA és az EEF tudományterületen, valamint azok tudományterületi kategóriáiban, amelyek legalább egy magyar affiliációs (társ) szerzővel rendelkeztek. Csak azokat a kutatókat vizsgáltuk, akiknek vagy a BMA, vagy az EEF területén legalább 5 közleményük volt a 2017 és 2022 közötti időszakban. Ahhoz a tudományterülethez soroltunk minden szerzőt, amelyik tudományterületen több közleménye volt. Ha ugyanannyi közleménye volt egy szerzőnek a BMA, illetve az EEF területen, akkor a tudománykategóriánkénti számossága alapján döntöttük el, hogy ki hová tartozik. A kiválasztott szerzők köztestületi tagságáról az MTA oldalairól vettük az információt, az életkorokat különböző adatbázisokból gyűjtöttük össze. Mélyebb statisztikai elemzéseket tanulmányunk nem tartalmaz. Ennek az az oka, hogy az ábráink és táblázataink zömében egyszerű megoszlásokat illusztrálnak olyan adatbázisok nyers adatai alapján, mint a Scopus, a WoS⁶ és az MTMT. A jelen cikk célja a *figyelemfelhívás* a fennálló ellentmondásokra, miközben nem vállalkozik a jövőre vonatkozó publikációs teljesítmények vagy tendenciák számszerű becslésére.

Eredmények

A vizsgált időszakban a legalább 5 BMA vagy EEF tudományterületi listás, Scopus által indexált közleménnyel rendelkező szerzők száma 211 volt. Ebből 103 fő a BMA-lista, 108 fő pedig az EEF-lista folyóirataiba írt a leggyakrabban.

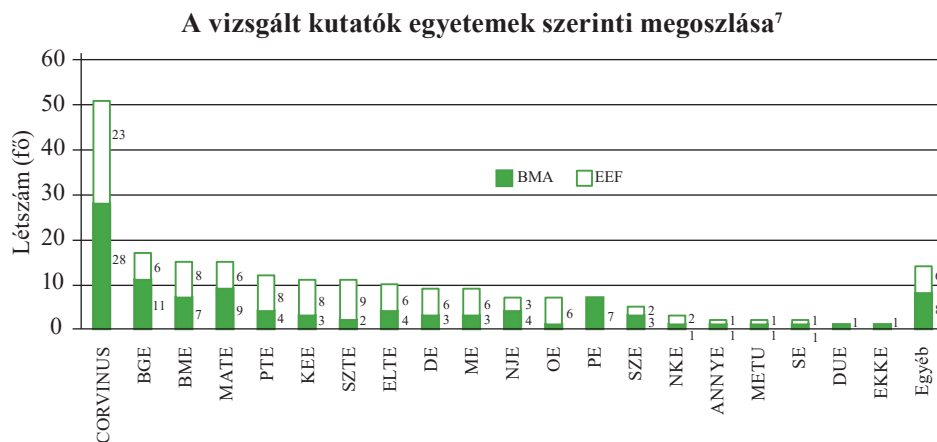
A vizsgált kutatók körében a leggyakoribb az *Economics and Econometrics* kategória (68 fő), a legritkább pedig az *Accounting* és a *Management Information Systems* (2-2 fő) (1. ábra). Ez nem feltétlenül jelenti azt, hogy menedzsmentinformációs rendszerekkel elenyésző számban foglalkoznának hazai kutatók. Az is lehetséges ugyanis, hogy az ilyen jellegű kutatási eredmények egy része egy szélesebb halmazba, például a *Business and International Management (miscellaneous)*-ba sorolt folyóiratokban jelenik meg, mert az adott folyóiratot BMA szakterületen korábban csak ebben az általános tudománykategóriában minősítette a Scopus.

⁶ Web of Science.

Forrás: Saját szerkesztés a SciVal és Scimago adatai alapján.

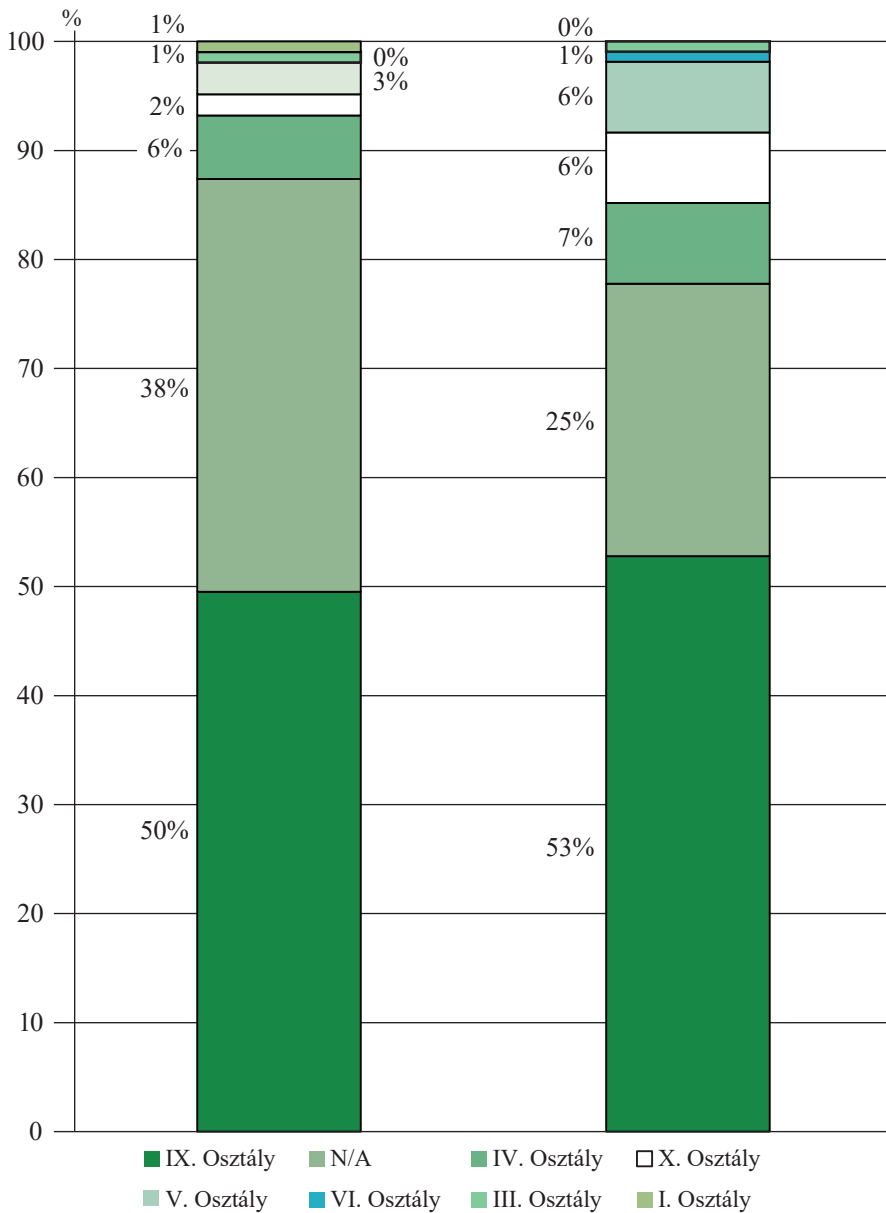
A 211 fő 20 magyar intézményből került ki. A legnagyobb számban a Budapesti Corvinus Egyetem (51 fő), a Budapesti Gazdasági Egyetem (17 fő) és a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, illetve a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem (15-15 fő) képviselteti magát (2. ábra).

Forrás: Saját szerkesztés a Scopus és a Doktori.hu alapján.

A 211-ből 199 főnek sikerült a születési évét kideríteni. A legfiatalabb szerző 29, a legidősebb 80, az átlag pedig 49 éves (a medián 47 év) volt. Az MTMT szerint a vizsgált kutatók esetén az első publikáció megjelenése óta átlagosan 29 év, minimum 3 és maximum 57 év telt el. A BMA- és az EEF-listát használók átlagéletkora 49 év volt.

⁷ Rövidítések: Andrásy Gyula Budapesti Német Nyelvű Egyetem (ANNYE); Budapesti Gazdasági Egyetem (BGE); Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem (BME); Budapesti Corvinus Egyetem (CORVINUS); Debreceni Egyetem (DE); Dunaújvárosi Egyetem (DUE); Eszterházy Károly Katolikus Egyetem (EKKE); Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE); Közép-európai Egyetem (KEE); Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem (MATE); Miskolci Egyetem (ME); Budapesti Metropolitan Egyetem (METU); Neumann János Egyetem (NJE); Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE); Óbudai Egyetem (OE); Pannon Egyetem (PE); Pécsi Tudományegyetem (PTE); Semmelweis Egyetem (SE); Széchenyi István Egyetem (SZE); Szegedi Tudományegyetem (SZTE) és külföldi intézmény vagy nem egyetem (Egyéb).

A vizsgált publikálók MTA-köztestületi tagsága 2023-ban⁸

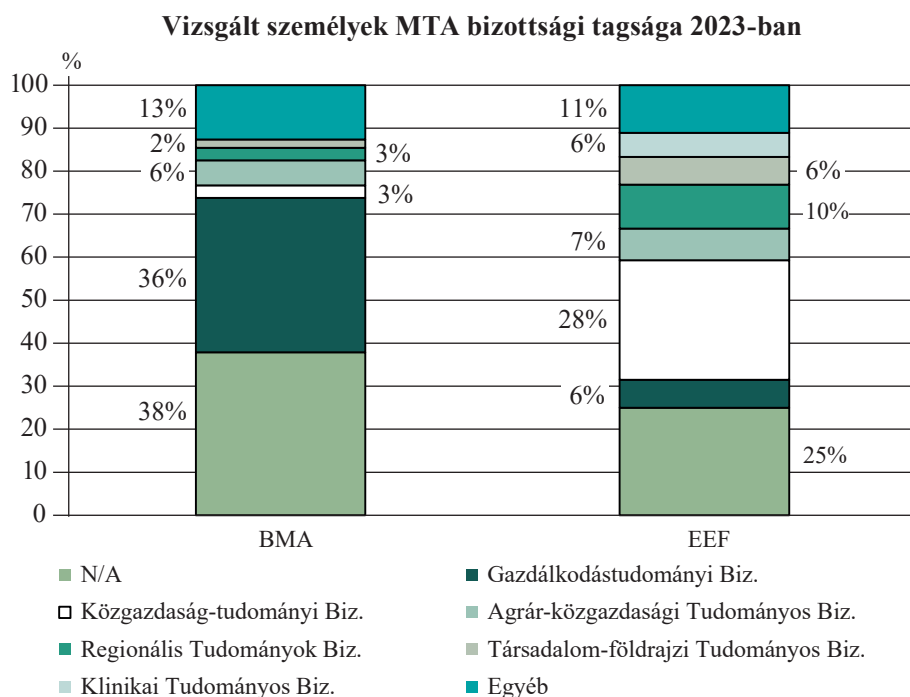
Forrás: Saját szerkesztés az MTA köztestületi tagsága alapján.

⁸ Rövidítések I. Nyelv- és Irodalomtudományok Osztálya (I. Osztály); III. Matematikai Tudományok Osztálya (III. Osztály), IV. Agrártudományok Osztálya (IV. Osztály), V. Orvosi Tudományok Osztálya (V. Osztály), VI. Műszaki Tudományok Osztálya (VI. Osztály), IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya (IX. Osztály) és X. Földtudományok Osztálya (X. Osztály).

A 211 főből 145 fő (69 százalék) valamelyik akadémia osztály köztestületi tagja. Ezen belül jelentős a GJO tagjainak száma és aránya (108 fő, 51 százalék), és jól látható még az MTA IV. Osztály (14 fő, 7 százalék) és MTA X. Osztály szerepe (9 fő, 4 százalék).

A BMA-listát nagyobb arányban a VI. és az I. Osztály és a nem köztestületi tagok használták. Az összes többi esetben az EEF-listát használók vannak nagyobb arányban (3. ábra).

4. ábra

Forrás: Saját szerkesztés MTA köztestületi tagsága alapján.

A bizottsági szintű vizsgálat esetében a legtöbb szerző nem köztestületi tag (66 fő, 31 százalék). A köztestületi tagok közül a GTB-hez tartozott 44 fő (21 százalék) a KTB-hez 33 fő (16 százalék). Jelentősnek tekinthető még 14-14 fővel (7-7 százalékkal) az Agrár-közgazdasági Tudományos Bizottságban (IV. Osztály) és a Regionális Tudományok Bizottságban betöltött tagság (4. ábra).

A BMA-listás folyóiratokban nagy a nem köztestületi tagok aránya (39 fő, 38 százalék), ezt követi a GTB-s köztestületi tagok száma 37 fő (36 százalék). Az EEF esetében a KTB-s (30 fő, 28 százalék) és a nem köztestületi tagok (27 fő, 25 százalék) publikáltak.

4. táblázat

**Közlemények megoszlása bizottságok és használt folyóiratlisták alapján
2017 és 2022 között százalékban**

Bizottság/Lista	BMA	EEF	Végösszeg
GTB	100	100	100
Disszertáció	0	0	0
Egyéb	12	2	10
Egyéb konferenciakötet	1	0	1
Egyéb konferenciaközlemény	6	5	6
Folyóiratcikk	39	64	44
Könyv	6	3	5
Könyvrészlet	36	27	34
Kutatási adat	0	0	0
KTB	100	100	100
Disszertáció	0	0	0
Egyéb	8	9	9
Egyéb konferenciakötet	0	0	0
Egyéb konferenciaközlemény	5	2	2
Folyóiratcikk	53	53	53
Könyv	7	10	10
Könyvrészlet	27	26	26
Kutatási adat	0	0	0

Forrás: Saját szerkesztés.

A 3. táblázatban szürke háttérrel emeltük ki azokat a cellaértékeket, amelyek a legjobban illusztrálják az első kutatási kérdésre adható választ. A KTB-tagok (akiket a bizottsági hovatartozásuk szerint elsősorban a közgazdaság-tudományhoz

kötünk) nemzetközi folyóiratcikkei egyenletesen oszlanak meg a BMA és az EEF szakterületek között, miközben a GTB-tagok (akiket bizottsági hovatartozásuk szerint elsősorban a gazdálkodástudományokhoz kötünk) folyóiratcikk-publikációinak csak mintegy a harmada kötődik a BMA-hoz. Ez arra utal, hogy az egyéni kutatási területek lehatárolása összességében kevésbé tervezett, illetve a folyóiratcikk-publikációkat a lehetőség, például az *ad hoc* kutatócsoporti együttműködés is szüli. Más megközelítésben a kutatási területek ugyan jól tervezettek és pontosan lehatároltak, de a KTB- és BMA-tagoknak összességében több mint fele nem a kutatási területének megfelelő tudományos bizottságba kérte a felvételét. Ezek az ellentmondások azonban kevésbé aggasztóak azok számára, akik egyébként a tudományos előmenetelüket tervezett módon végzik. A IX. osztályban a *gazdaságtudományok művelői* ugyanis a Gazdaságtudományi Doktori Minősítő Bizottság folyóiratlistáját veszik alapul az MTA doktora címre való pályázás során, az pedig együttesen tartalmazza a BMA- és EEF-folyóiratokat.

A második kutatási kérdés kapcsán megállapítható, hogy a köztisztületi tagok és a nem tagok átlagkora szignifikánsan eltér egymástól. A tagok átlagéletkora majdnem eléri az 51 évet, a nem tagoké pedig a 45 évet (5. táblázat).

5. táblázat

A vizsgált 211 fős minta megoszlása az MTA tudományos osztályai alapján életkor és létszám szerint 2023-ban

Megnevezés	Átlagéletkor	Létszám (fő)
Köztisztületi tag	50,5	145
I. Osztály	45,0	1
<i>Nyelvtudományi Bizottság</i>	45,0	1
III. Osztály	55,0	2
<i>Informatika- és Számítástudományi Bizottság</i>	62,0	1
<i>Matematikai Tudományos Bizottság</i>	48,0	1
IV. Osztály	49,5	14
<i>Agrár-közgazdasági Tudományos Bizottság</i>	49,5	14
V. Osztály	50,0	7
<i>Klinikai Tudományos Bizottság</i>	49,3	6
<i>Megelőző Orvostudományi Bizottság</i>	54,0	1

Megnevezés	Átlagéletkor	Létszám (fő)
VI. Osztály	61,5	4
<i>Automatizálási és Számítástechnikai Tudományos Bizottság</i>	65,0	1
<i>Informatikai Tudományos Bizottság</i>	71,5	2
<i>Közlekedés- és Járműtudományi Bizottság</i>	38,0	1
IX. Osztály	50,5	108
<i>Állam- és Jogtudományi Bizottság</i>	64,7	3
<i>Emberi Erőforrások Gazdaságtana Tudományos Bizottság</i>	44,0	4
<i>Gazdálkodástudományi Bizottság</i>	50,5	44
<i>Közgazdaság-tudományi Bizottság</i>	52,5	34
<i>Nemzetközi és Fejlődéstanulmányok Tudományos Bizottság</i>	50,0	4
<i>Regionális Tudományok Bizottsága</i>	45,2	14
<i>Statisztikai és Jövő kutatási Tudományos Bizottság</i>	47,7	3
<i>Szociológiai Tudományos Bizottság</i>	44,0	2
X. Osztály	46,6	9
<i>Társadalomföldrajzi Tudományos Bizottság</i>	46,6	9
Nem köztestületi tag	44,5	66
Összesen	48,8	211

Forrás: Saját szerkesztés.

A nem köztestületi és a köztestületi tagok életkora közötti különbség a IX. Osztály esetében 7 év. Ezt csak részben magyarázza az, hogy a PhD-fokozat megszerzését követően megfigyelhető egy „ébredési szakasz”, amin az értendő, hogy a kutatók bizonyos része a fokozatszerzés után nem azonnal jelentkeznek az MTA köztestületébe, hanem jellemzően csak néhány évvel később, a kutatói pálya felívelésével párhuzamosan bekövetkező tudatos karriertervezés eredményeként. A minta elenyésző számossága miatt a fenti markáns különbséget az sem magyarázhatja, hogy elvben annak is lehetősége van a nemzetközi publikációk terén kimagasló eredményt felmutatnia (és így e listára felkerülnie), akinek még nincs fokozata, és így nem is lehet köztestületi tag. Az viszont további vizsgálatot igényel, hogy karrierjük építése

során a legjobb fiatal kutatók mennyire kívánnak támaszkodni a köztestületi tagság előnyeire.

A harmadik kutatási kérdés első részéhez tekintsük át újra a 3. táblázatot. Ebből kitűnik, hogy a legkiválóbbak publikációs mintázata nem tér el jelentősen egymástól függetlenül attól, hogy az illető KTB vagy BMA területen publikál. Az egyetlen publikációs forma, amelyben élesebb különbség mutatkozik, az a könyv, ennek aránya a KTB-tagok körében duplája a GTB-tagokénak. Érdeemes lenne megvizsgálni, hogy a mintánkban nem szereplő KTB- és GTB-tagok publikációs mintázata hogyan viszonyul egymáshoz, és ezeket a hagyományokat milyen ütemben és milyen arányban módosítja a nemzetközi szinten is aktív kutatók csoportja.

6. táblázat

A Scopus által indexált közlemények és az összes MTMT-közlemény aránya 2017 és 2022 között a GTB és a KTB köztestületi tagjainak az MTMT-ben nyilvántartott publikációi alapján összesítve, százalékban

Bizottság/Lista	BMA	EEF	Végösszeg
GTB	19	27	20
KTB	40	27	29
Végösszeg	20	27	23

Forrás: Saját szerkesztés az MTMT-adatbázis alapján.

Következtetések

Jóllehet az adatbázisunk csak jelenségek felmutatására alkalmas, következtetés-jelleggel kísérletet teszünk a mögöttes okokra is rávilágítani. Ezek validitását további kutatások hivatottak biztosítani.

Az első és talán legkézenfekvőbb magyarázat a többfókuszúságra, hogy a folyóiratok egy része maga is multidiszciplináris, egy-egy cikkről csak a cím és absztrakt alapján eseti elemzéssel deríthető ki a diszciplináris hovatartozás.

Az elvárások, a keretek és a szabályok sokszínűsége elősegítheti a fókuszatlan, több lábbon álló, többfelé is nyitó publikációs stratégiák létrejöttét, ami Magyarországon általánosnak tekinthető, de szembemegy a nemzetközi gyakorlattal. (Erre már egy korábbi publikációnkban is utaltunk: Sasvári et al, 2021.)

„Viszonzott potyautasság” – az inter- és intraorganizációs kapcsolati hálók eredménye a kölcsönös behívás (és bekapcsolódás) olyan kutatási és publikációs „projektekbe”, amelyek nem feltétlenül elsődleges fókuszúak minden szerzőtárs portfóliójában.

Mivel mind az egyetemi tanári, mind az MTA akadémiai doktori eljárásokban közősek és átjárhatóak az elfogadható folyóiratlisták, a rokon területeken való publikálásnak kézzelfogható előnyei vannak.

A gazdaságtudományok magyarországi fejlődésében a közgazdaság-tudományok az 1980-as évek végéig a gazdálkodástudománnyal szemben kialakult – és máig hatóan megőrzött – primátusa is lehetséges magyarázat a nemzetközi publikációs aktivitásban a BMA-hoz képest felülreprezentált EEF-közlésszámmra.

Az elmúlt időszak az egyéni egyetemi és tudományos karrierépítéstől az intézményi rangsorokig és intézményi finanszírozásig középpontba állította a publikációs teljesítményekkel kapcsolatos követelmények látványos fokozódását. Ez a korábban követett kutatási és publikációs stratégiák újragondolására készíti a kutatókat, intézeteiket és intézményeiket.

Kutatási eredményeink arról tanúskodnak, hogy a gazdaságtudományok nemzetközileg is látható művelői körében az elmúlt 5 év adatai tükrében jellemzően még nem tapintható ki olyan publikációs stratégiai mintázat, amely világos kutatási fókuszra engedne következtetni. Számottevőnek tűnik a kutatások és a kutatási erőforrások tudományágak közötti, sőt tudomány-részterületek közötti megosztottsága.

Ennek egyfelől vannak jól magyarázható okai: a tudományművelés interdiszciplináris irányba való elmozdulása, illetve az – egyébként kívánatos – nemzetközi kapcsolati hálók építése, ápolása törvényszerűen eredményezi azt, hogy az érintettek ne csak egy szűk kutatási fókuszra koncentráljanak, illetve eseti finanszírozási és/vagy együttműködési lehetőségek megragadásával növeljék publikációs esélyeiket. Valószínűleg ide sorolható a „viszonzott potyautasság” is: ez az idő és az erőforrások szétaprózódásához vezet, másfelől viszont kézzelfogható mennyiségi növekedést lehet vele elérni.

A fókuszatlan stratégiákért való felelősség azonban nemcsak a közvetlen érintetteket terheli, hanem azokat is, akik a játékszabályok alakításáért felelnek. A stratégiaalkotás egyéni, illetve intézményi felelősség, a kereteket kijelölő és stratégiaalkotásokat orientáló szabályok (például a nemzetközivel konform tudományos nomenklatúrák és folyóiratlisták) szerepe sem elhanyagolható a diffúz stratégiák kialakulásában.

Különösen fontos a fiatalabb tudósok orientációja. Ez a korosztály – amellet, hogy a magyar tudományosság jövőbeli megítélésének letéteményese – stratégiaalkotásában és döntéseiben tudatosabb, nem pazarol időt és erőforrást a karrierjét, az előmenetelét bizonytalanul keretező játékszabályokra. Az akadémiai kereteken kívüli (köztestületi tagságban kevés lehetőséget látó) publikációs stratégiákra rámutató kutatási eredményeink ezt alátámasztani látszanak.

A diffúz publikációs stratégiáknak ugyanakkor vannak számottevő kockázatai is. Vítathatatlan, hogy az exponenciálisan növekedő publikációk mellett a minőségi közlemények szakirodalmi megalapozottsága még világos fókusz mellett is jelentős kihívás, hát még széttartó diszciplináris fókusz mellett. A kiválósági központok, műhelyek kialakulásának sem feltétlenül kedvez a homályos stratégiai fókusz.

A kockázatok döntő többsége azonban a *láthatóság* versus *kiválóság* dilemmája mentén rendezhető el. A széttartó, fókuszatlan stratégiák elősegíthetik ugyan az egyéni és/vagy intézményi láthatóságot, a publikációk mennyiségi növekedését, akár a folyóiratlistákon magasabb besorolású lapokban is. Ez eredményezhet látványos egyéni és intézményi előmeneteleket, rangsorbeli előrelépéseket is. Ez azonban ritkán vezet el azokhoz a karrierállomásokhoz, illetve rangsorbeli előkelő pozíciókhoz, amelyekhez már a kiválóság kell. Utóbbiakat a kutatási és publikációs fókusz, a minőségi kutatási eredmények inkább támogatják.

A gazdaságtudományok területén végzett kutatásunk pillanatfelvételének eredményei azt látszanak erősíteni, hogy tudományterületünkön a szabályok, a keretek további pontosítása lenne szükséges annak érdekében, hogy a kutatási és publikációs stratégiák tudatosan tervezett, minden szempontból előnyös pályán helyezkedjenek el. Ha ezeken a szabályokon nem lehet változtatni, akkor féltő, hogy a legtehetségebbek a kiválóság elérésére vonatkozó törekvés helyett beérik majd a láthatóság fokozásával. E kérdések megnyugtató megválaszolása egyben tudománystratégiai döntéseket is igényel, ezért fontosnak tartjuk az ebben érintettek széles körének, így a teljes hazai közgazdászközösségnek a megszólítását. E cél elérését segíti ennek az aktuális témának a *Külgazdaság* folyóiratban való megjelenítése is.

Hivatkozások

- Auranen, O., & Nieminen, M. (2010). University research funding and publication performance—An international comparison. *Research Policy*, 39(6), 822–834. <https://doi.org/10.1016/j.respol.2010.03.003>
- Azmeh, C. (2022). Quantity and quality of research output and economic growth: empirical investigation for all research areas in the MENA countries. *Scientometrics*, 127, 6147–6163. <https://doi.org/10.1007/s11192-022-04512-5>
- Bakacsi, Gy., Dobos, I., & Sasvári, P. (2021). Előszó a tudományometriai tematikus számhoz. *Vezetéstudomány*, 52(12), 2–3. <https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2021.12.01>
- Cortés-Sánchez, J. D. (2020). A bibliometric outlook of the most cited documents in business, management and accounting in Ibero-America. *European Research on Management and Business Economics*, 26(1), 1–8. <https://doi.org/10.1016/j.iedeen.2019.12.003>
- Dobos, I., Urbanovics, A., & Sasvári, P. (2021). A visegrádi négyek, Ausztria és Románia gazdaságtudományi publikációs teljesítményének összehasonlító elemzése. *Területi Statisztika*, 61(6), 739–768. <https://doi.org/10.15196/TS610603>
- Kolesnikov, S., Fukumoto, E., & Bozeman, B. (2018). Researchers' risk-smoothing publication strategies: Is productivity the enemy of impact? *Scientometrics*, 116, 1995–2017. <https://doi.org/10.1007/s11192-018-2793-8>
- Krajcsák, Z., & Szabó, I. (2021). A megbízható és objektív publikációs teljesítménymérés szükségessége: A gazdálkodástudományok igénye a változásra és a tudománymetria.com projekt. *Vezetéstudomány*, 52(12), 31–39. <https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2021.12.04>
- Laakso, M., & Björk, B.-C. (2022). Open access journal publishing in the business disciplines: A closer look at the low uptake and discipline-specific considerations. *Journal of Librarianship and Information Science*, 54(2), 216–229. <https://doi.org/10.1177/09610006211006769>
- Merigó, J. M., & Rocafort, A., & Aznar-Alarcón, J. P. (2016). Bibliometric Overview of Business & Economics Research. *Journal of Business Economics and Management*, 17(3), 397–413. <https://doi.org/10.3846/16111699.2013.807868>
- MTA (2017). *Tudományági nomenklatúra*. https://mta.hu/mta_hirei/ki-hova-tartozik-elkeszult-az-uj-tudomanyagi-besorolas-106818; <https://mta.hu/doktori-tanacs/tudomanyagi-nomenklatura-106809>
- MTA tv. (1994). 1994. évi XL. törvény a Magyar Tudományos Akadémiáról, 7. §. (1) bekezdés. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99400040.tv>
- Nicholas, D., Jamali, H. R., Watkinson, A., Herman, E., Tenopir, C., Volentine, R., Allard, S., & Levine, K. (2015). Do Younger Researchers Assess Trustworthiness Differently when Deciding what to Read and Cite and where to Publish? *International Journal of Knowledge Content Development & Technology*, 5(2), 45–63. <https://doi.org/10.5865/IJKCT.2015.5.2.045>
- Primecz, H., & Baksa, M. (2022). Izomorfizmus a társadalomtudományi publikációs gyakorlatban. *Educatio*, 31(2), 223–235. <https://doi.org/10.1556/2063.31.2022.2.4>
- Rodriguez-Marin, M., Saiz-Alvarez, J. M., & Huezó-Ponce, L. (2022). A Bibliometric Analysis on Pay-per-Click as an Instrument for Digital Entrepreneurship Management Using VOSviewer and SCOPUS Data Analysis Tools. *Sustainability*, 14, 16956. <https://doi.org/10.3390/su142416956>
- Ronda-Pupo, G. A. (2020). The performance of Latin American research on economics & business. *Scientometrics*, 122, 573–590. <https://doi.org/10.1007/s11192-019-03300-y>
- Sasvári, P. (2022). A 2021-ben nyertes Bolyai János Kutatási Ösztöndíjban részesültek empirikus vizsgálata. In Koltay, A. & Geller, B. (Eds.), *Jó kormányzás és büntetőjog: Ünnepi tanulmányok Kis Norbert egyetemi tanár 50. születésnapjára*. Ludovika Egyetemi Kiadó, 551–567.
- Sasvári, P., Bakacsi, Gy., & Urbanovics, A. (2021). „Két út van előttem, melyiken induljak?” Gazdaság- és társadalomtudományi karok Web of Science és Scopus által indexált folyóiratcikkeinek

- vizsgálata 2016 és 2020 között. *Vezetéstudomány*, 52(12) 16–30. <https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2021.12.03>
- Sasvári, P., Bakacsi, Gy., & Urbanovics, A. (2021). Eltérő utak, eltérő publikációs stratégiák: tudományterületi kutatói mintázatok. *Statisztikai Szemle*, 98(8), 1001–1023. <https://doi.org/10.20311/stat2020.8.hu1001>
- Sasvári, P., & Ludányi, B. (2021). Egyetemi tanári pályázatok minimális publikációs követelményeinek változása és várható hatása a társadalomtudományok területén. *Educatio*, 30(2), 364–378. <https://doi.org/10.1556/2063.30.2021.2.13>
- Valle Santos, M., & Mayoral, R. M. (2020). Business, management and accounting: Internal structure and external connections. *Journal of Strategy and Management*, 13(2), 254–277. <https://doi.org/10.1108/JSMA-08-2019-0150>
- Zhang, N., Wan, S., Wang, P., Zhang, P., & Wu, Q. (2018). A bibliometric analysis of highly cited papers in the field of Economics and Business based on the Essential Science Indicators database. *Scientometrics*, 116, 1039–1053. <https://doi.org/10.1007/s11192-018-2786-7>
- Zhang, Y., & Yu, Q. (2020). What is the best article publishing strategy for early career scientists? *Scientometrics*, 122, 397–408. <https://doi.org/10.1007/s11192-019-03297-4>